

Nr 13

Utlåtande i anledning av väckt motion angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 100, i andra kammaren av herrar *Hansson* i Skegrie och *Jansson* i Benestad.

I motionen hemställas, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och förslag angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol till lämplig plats inom dess eget domsområde».

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionärernas hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Över motionerna har, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, yttranden inhämtats från vattenöverdomstolen och Söderbygdens vattendomstol samt från länsstyrelserna i Södermanlands län, Kronobergs län och Malmöhus län. På begäran av utskottet har därjämte yttrande avgivits av Riksförbundets Landsbygdens folk.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har vid sitt yttrande fogat yttrande över motionen från distriktsingenjören för vatten och avlopp i Stockholms, Södermanlands och Gotlands län.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har vid sitt yttrande fogat yttranden över motionen från distriktsingenjören för vatten och avlopp i Malmöhus och Kristianstads län, drätselkammaren i Malmö, Malmöhus länsavdelning av Svenska landskommunernas förbund, styrelsen för södra avdelningen av Sveriges advokatsamfund, Sydsvenska kraftaktiebolaget och Skånes handelskammare.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 § i kungl. kungörelsen den 10 juni 1949 om rikets vattendomstolar omfattar Söderbygdens vattendomstols domsområde — vars gränser följer vattendelare mellan vissa vattensystem — delar av Södermanlands län, Örebro län och Skaraborgs län, hela Östergötlands län, delar av Jönköpings län och Kronobergs län, hela Kalmar län, Blekinge län, Kristianstads län och Malmöhus län, en del av Hallands län samt hela Gotlands län. Sammanfattningsvis kan sägas, att domsområdet omfattar nederbördsområdena för de vattendrag och sjöar som avvattnas dels mot Östersjön från

och med Nyköpingsån och söderut, dels mot Öresund och södra delen av Kattegatt till och med Lagan.

I 3 § i kungörelsen föreskrives, att Söderbygdens vattendomstols kansli tills vidare skall vara förlagt till Stockholm.

Yttrandena

Motionärernas förslag tillstyrkes uttryckligen av länsstyrelsen i Kronobergs län. Länsstyrelserna i Södermanlands län och Malmöhus län samt Riksförbundet Landsbygdens folk förklarar sig ej ha något att erinra mot den begärda utredningen. Vattenöverdomstolen avstyrker motionsyrkandet. I samma riktning uttalar sig vattendomstolens majoritet (t. f. vattenrättsdomaren, en vattenrättsingenjör och en vattenrättsnämndeman). En minoritet inom domstolen (en vattenrättsingenjör och en vattenrättsnämndeman) tillstyrker emellertid en utredning i frågan.

Länsstyrelsen i Kronobergs län anför följande.

I motionen åberopas vad departementschefen anført i Kungl. Maj:ts proposition nr 140 till 1954 års riksdag angående viss förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar, nämligen *att* det av principiella skäl är mindre lämpligt att en domstol, särskilt en underdomstol, förlägges långt utanför den bygd, där den har att verka, *att* det är viktigt att domstolens ledamöter äger en kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden, som endast kan vinnas av den som själv är bosatt på platsen, *samt att* det icke kan bortses från att en domstol, vars ledamöter stadigvarande är bosatta i Stockholm, har svårare att hos ortsbefolkningen förvärva det förtroende, som en domstol bör äga.

Motionärerna framhålla vidare, att Söderbygdens vattendomstol nu är förlagd till Stockholm och alltså ligger utanför sitt domsområde, att denna placering måste anses vara olämplig och obekväm för den största delen av den under domstolen hörande befolkningen samt att det ur såväl domstolens som sakägarnas synpunkter måste vara en fördel med en förflyttning av Söderbygdens vattendomstol till någon lämplig plats inom dess eget doms- område.

Länsstyrelsen delar den uppfattning, som kommit till uttryck i departementschefens och motionärernas här ovan återgivna uttalanden. En förflyttning av Söderbygdens vattendomstol till någon lämplig plats i södra Sverige skulle otvivelaktigt bli till fördel för befolkningen genom ökad möjlighet till personlig kontakt med domstolen och för domstolens ledamöter genom ökad möjlighet att förvärva kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden. Den olägenhet, som vidlåder vattendomstolarna i Norrland, nämligen svårigheten att rekrytera vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörstjänsterna med kvalificerad arbetskraft torde knappast befaras uppstå vid en förflyttning av Söderbygdens vattendomstol från Stockholm till någon stad i södra Sverige. Med nuvarande läge på hyresmarknaden torde bostads- och lokalfrågorna vara lättare att lösa på en dylik plats än i Stockholm. Då dessutom principiella skäl tala för domstolens förflyttning får länsstyrelsen tillstyrka bifall till motionärernas framställning om utredning och förslag i ärendet.

Länsstyrelsen i Södermanlands län erinrar om att länet är uppdelat på två vattendomstolars — Österbygdens och Söderbygdens — domsområden samt uttalar, att en förflyttning av Söderbygdens vattendomstols kansli för länets del måste innebära en försämring. Resorna till kansliet skulle bli längre, eftersom tyngdpunkten för domstolens verksamhet ligger ganska långt söderut i riket och en ny förläggningssort torde böra anknytas till denna tyngdpunkt.

Länsstyrelsen fortsätter:

Därest utredning om förflyttning av Söderbygdens vattendomstols kansli till södra Sverige överväges, bör samtidigt till prövning upptagas frågan om en omreglering av domstolens kompetensområde. Det ligger då nära till hands att hänföra hela Södermanlands län till Österbygdens vattendomstols domsområde. Därigenom vinnes den fördelen, att länet i sin helhet kommer att lyda under en och samma domstol i ifrågavarande hänseende och att samtidigt de synpunkter, som motionärerna göra sig till tolk för, bli vederbörligen beaktade.

Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalar följande.

Söderbygdens vattendomstol har alltsedan sin tillkomst varit förlagd till Stockholm. Såvitt länsstyrelsen har sig bekant har några direkta olägenheter härav ej förekommit och det är väl obestriddigt att koncentrationen av flera vattendomstolars kanslier till samma plats medfört vissa fördelar ur administrationssynpunkt.

Förläggningen till Stockholm måste dock i en del fall medföra fördyrade och relativt långa resor såväl för domstolens personal vid förrättningar inom domsområdet som för sakägare vid besök å domstolen. Länsstyrelsen finner också att det i princip är mindre lämpligt att en domstol är förlagd utanför domsområdet.

Vid bedömandet av nu föreliggande fråga måste man emellertid beakta att Söderbygdens vattendomstol har ett mycket vidsträckt domsområde och att det måste bli svårt finna en plats därinom som ur olika synpunkter är så väl belägen att fördelarna med en förflyttning dit kan uppväga de olägenheter, som måste bli förknippade med bortflyttningen från den gemensamma kansliorten. Länsstyrelsen har emellertid ej något att erinra mot att den begärda utredningen kommer till stånd.

Riksförbundet Landsbygdens folk anför:

Enligt förbundets mening tala de i motionen angivna skälen i och för sig för en förflyttning av Söderbygdens vattendomstol från Stockholm. Emellertid torde samma motiveringar knappast kunna användas i den nu aktuella frågan som de som framdrogos vid förslaget till förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar. Enligt vad förbundet har sig bekant torde något utbrett missnöje icke föreligga mot att Söderbygdens vattendomstols kansliort för närvarande är Stockholm. Förbundet vill för sin del icke motsätta sig en utredning i frågan. Skulle en sådan utredning visa att övervägande skäl tala för en förflyttning, torde en sådan böra komma till stånd.

Vattenöverdomstolen uttalar till en början följande.

Vattenöverdomstolen är ense med motionärerna om att det från principiell synpunkt är mindre lämpligt att förlägga en domstol utanför det domsområde där den har att verka. Denna synpunkt gör sig dock — såsom vattenöverdomstolen framhållit i sitt yttrande över den i motionen berörda utredningen rörande förstärkning av Norrbygdens och Mellanbygdens vattendomstolar — icke lika starkt gällande i fråga om vattendomstolar som beträffande allmänna domstolar. Vattendomstolarnas huvudförhandlingar skola nämligen enligt stadgande i 11 kap. 50 § vattenlagen hållas vid syn på platsen för det under prövning varande företaget eller, där syn ej är erforderlig, på annan plats som är för parterna välbelägen. Genom systemet med aktförvarare i orten är det sörgt för att sakägarna skola kunna taga del av vad som förekommit i målen. Även när det gäller allmänna domstolar har av lämplighetsskäl undantag gjorts från den ovan angivna principen. Som exempel kan nämnas att i åtskilliga fall häradsrätt har sitt kansli förlagt utom domsagens område.

Vattenöverdomstolen förklarar härefter att någon olägenhet av Söderbygdens vattendomstols förläggningssort eller något missnöje därmed icke förspors, såvitt för vattenöverdomstolen vore bekant. Vattenöverdomstolen tillägger:

I själva verket tala särskilt från praktiska synpunkter goda skäl för att Söderbygdens vattendomstol allttjämt bör vara förlagd till Stockholm. Härvid må först framhållas betydelsen av att Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar ha samma förläggningssort. Möjligheten till närmare kontakt mellan de båda domstolarnas såväl juridiska som tekniska personal underlättas och är otvivelaktigt av stort värde. Vad särskilt vattenrättsingenjörerna beträffar är det en väsentlig fördel att — vid förfall för någon av de vid den ena domstolen tjänstgörande ingenjörerna — en ingenjör från den andra domstolen utan omgång kan inträda såsom ledamot. Att det från ekonomisk synpunkt är fördelaktigt med samma förläggningssort för båda domstolarna kan även nämnas, även om denna omständighet i detta sammanhang icke får tillmätas större betydelse.

Vattenöverdomstolen hävdar vidare, att det med hänsyn till rekryteringen till vattendomstolarna är en fördel att kansliet är beläget i Stockholm, samt framhåller, att parterna i vattenmål vid Söderbygdens vattendomstol i stor utsträckning anlitar advokater bosatta i Stockholm och att möjligheterna att erhålla biträde med teknisk sakkunskap är betydligt större i Stockholm än på någon ort inom domsområdet dit vattendomstolen kan tänkas bli förflyttad. Det erinras därjämte om den ökade kontakt med sakkunniga myndigheter i Stockholm som betingas av det brännande problemet om vattenföreningar.

Ytterligare anför vattenöverdomstolen, att vattendomstolens ledamöter i varje fall kan förvärva en verkligt ingående kännedom om bygdens och befolkningens förhållanden endast i trakten närmast omkring kansliområdet samt att förtroendet för vattendomstolen svärligen kan antas bli i nämnvärd grad ökat genom annan förläggning än den nuvarande.

Vattenöverdomstolen förklarar sig på de anförda skälen anse, att övervägande skäl talar för att Stockholm bibehålles som kansliort för Söderbygdens vattendomstol.

Söderbygdens vattendomstol (majoriteten) förklarar, att den icke har sig bekant att några olägenheter försports av den nuvarande förläggningssorten. De av motionärerna åberopade uttalandena rörande lämpligheten av att de vid vattendomstolarna i Norrland tjänstgörande domarna vore bosatta inom vederbörande domstols domsområde ägde icke samma giltighet för södra Sverige, där klimat- och befolkningsförhållandena icke i något i detta sammanhang väsentligt avseende vore olika dem i trakten av Stockholm. Vattendomstolen fortsätter:

Huruvida det för domstolen kan vara lättare att förvärva ortsbefolkningens förtroende om den är förlagd inom domsområdet än i Stockholm undandrar sig domstolens bedömande. Ledamöterna ha dock anledning tro att det sätt på vilket domstolen handlägger målen vid sammanträde, syn eller besiktning på platsen och avdömer desamma har väsentligt större betydelse än kansliorten för frågan om misstroende skall uppstå mot domstolens verksamhet.

Vattendomstolen tillägger, att vissa fördelar för domstolen är förenade med kansliets förläggning till Stockholm, samt anför härom:

Domstolen syftar här på kanslilokalerna, fördelarna av nu existerande samarbete med jurister och ingenjörer vid Österbygdens vattendomstol samt den med kansliets förläggning i Stockholm lätt uppnådda förbindelsen med såväl parternas juridiska och tekniska ombud som också myndigheter och institutioner, verkamma på områden som beröras av vattenrätten.

Vidare framhåller vattendomstolen, att domstolen delar kanslilokaler med Österbygdens vattendomstol, vilket innebär besparingar i utrymmen och kostnader. Likaså påpekas fördelen av att vid tillfällig anhopning av arbete, i jävssituationer och vid sjukdom en ingenjör från den andra domstolen utan omgång kan inträda.

Vattendomstolen uttalar sammanfattningsvis,

att förläggningssplatsen i Stockholm för sakägarna i allmänhet knappast torde vara förenad med olägenhet av någon betydelse och i många fall förefaller att vara att föredraga framför ort inom domsområdet samt

att ur domstolens synpunkt förläggningen i Stockholm erbjuder en uppenbar fördel.

Minoriteten inom vattendomstolen förklarar sig anse det principiellt riktiga böra vara, att vattendomstolen har sitt kansli förlagt inom domsområdet. Den lämpligaste kansliorten anges vara Malmö. I minoritetens uttalande anför den ledamot, som framlagt uttalandet, vidare följande.

Söderbygdens och Österbygdens vattendomstolarnas lokal i Stockholm är redan nu alltför trång och olämplig. Så t. ex. saknas arkivutrymmen, och domstolens sammanträdesrum måste ständigt användas som tjänsterum av

befattningshavare. Det är därför under alla omständigheter nödvändigt att åtminstone en av domstolarna inom en snar framtid flyttas till annan lokal.

De synpunkter, som majoriteten anfört för sin uppfattning att Söderbygdens vattendomstol även i fortsättningen bör ha sitt kansli förlagt till Stockholm, anser jag icke vara ett speciellt skäl härför, utan mera för sammanförandet av rikets samtliga vattendomstolar till samma plats. För övrigt torde liknande synpunkter i allmänhet kunna framföras av var och en, som önskar en stark centralisering av förvaltningen till huvudstaden.

Utskottet

En domstol bör, såsom motionärerna och de flesta remissinstanserna framhåller, i princip ha sitt kansli förlagt inom domsområdet. Ett avsteg från denna huvudregel bör vara motiverat av starka sakliga skäl. Några remissinstanser, särskilt vattenöverdomstolen och Söderbygdens vattendomstol (majoriteten), har till stöd för meningen att den sistnämnda domstolens kansli fortfarande bör vara förlagt till Stockholm framhållit vissa praktiska fördelar av denna förläggning. Å andra sidan är det uppenbart, att det i stort sett måste vara en fördel för sakägare att domstolens kansli är så närbeläget som möjligt.

Enligt utskottets mening har de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande sådan styrka, att den föreslagna utredningen bör komma till stånd. Frågan, vilken ort inom domsområdet som bör väljas som förläggningsplats för domstolskansliet, har utskottet icke ansett sig böra i detta sammanhang upptaga till prövning. Denna fråga bör utredas helt förutsättningslöst. Därvid synes vara att beakta även spörsmålet, huruvida en förflyttning bör föranleda en omreglering av domsområdet. Av betydelse för bedömningen härav torde bli jämväl den ökning av vattendomstolens arbetsbörda, som kan bli en följd av den väntade skärpta lagstiftningen om skydd mot vattenförorening.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen måtte, i anledning av motionen II:100, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående förflyttning av Söderbygdens vattendomstol till lämplig plats inom dess eget domsområde.

Stockholm den 29 mars 1955

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Albert Hermansson, Ivar Nilzon, Axel Jansson, Herbert Hermansson*, Ebbe Ohlsson, Boo och Erik Olsson*;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Andersson i Mölnadal, Nyberg, Levin, fru Torbrink, fru Boman, herrar Hansson i Skegrie* och Berggren.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.